

Asia: VN/12284/2026

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi Oikeuspalveluvirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriölle

Lausunto

Julkiset Oikeusavustajat ry:n (jäljempänä ”JOA ry”) lausunto Valtioneuvoston asetuksesta Oikeuspalveluvirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n muuttamisesta

JOA ry kiittää oikeusministeriötä mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta liittyen Oikeuspalveluvirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 § muuttamisesta, joka koskee julkisen oikeusavustajan kelpoisuusvaatimuksia.

JOA ry lausuu esitysluonnoksesta seuraavaa:

Oikeuspalveluviraston (jäljempänä OPV) oikeusministeriölle toimittamaan ehdotukseen koskien OPV-asetuksen 1 § muuttamista keskeisenä ehdotuksena on ollut muuttaa julkisen oikeusavustajien kelpoisuusvaatimuksia rekrytoinnin helpottamiseksi ja oikeusavun saatavuuden turvaamiseksi.

Oikeuspalveluvirasto on katsonut, että varsinkin joillakin alueilla on ollut haasteellista täyttää julkisten oikeusavustajien virkoja nykyisillä kelpoisuusvaatimuksilla ja näin ollen kelpoisuusvaatimuksia tulisi muuttaa siten, että myös muu lakimieskokemus voisi täyttää kelpoisuusvaatimukset.

JOA ry ymmärtää ja tunnistaa OPV:n ehdotuksen taustalla olevan tarpeen oikeusavun saatavuuden turvaamiseksi valtakunnallisesti.

JOA ry katsoo kuitenkin, että julkisen oikeusavustajien rekrytoinnissa tulisi jopa nykyistä enemmän keskittyä rekryttävien henkilöiden oikeudenkäyntikokemukseen sekä kokemukseen oikeusavustajan työstä. Jo nykyisellään joissakin oikeusaputoimistoissa julkisen oikeusavustajan virkaan nimitetyillä henkilöillä ei välttämättä ole nykyisen käytännön vaatimaa kokemusta oikeudenkäyntiavustajan työstä, mikä saattaa aiheuttaa asiakkaille oikeudenmenetyksiä, vaihtuvuutta henkilöstössä sekä vaativaa perehdytyksen tarvetta.

JOA ry katsoo kuitenkin yhtenevästi OPV:n kanssa, että muistakin juristin tehtävistä on mahdollista saada oikeudenkäyntikokemusta, joka täyttää kelpoisuusvaatimukset. Esimerkiksi syyttäjillä toimineilla henkilöillä voi olla laajakin kokemus rikosprosessista. Lukuisista juristin tehtävistä on ollut mahdollista saada oikeudenkäyntikokemusta. Sen sijaan laaja-alaistenkaan oikeudellisten toimeksiantojen hoitaminen yksityisellä sektorilla tai hallinnolliset tehtävät eivät JOA ry:n mielestä osoita kelpoisuutta toimimaan oikeusavustajana, mikäli tehtäviin ei ole sisältynyt oikeudenkäyntien hoitamista.

JOA ry katsookin, että mikäli kelpoisuusehtoja muutetaan, tulee kelpoisuusehtoihin sisällyttää muussa lakimiestehtävissä kuin oikeudenkäyntiavustajan tai tuomarin tehtävissä saavutettuun kokemukseen maininta siitä, että kokemuksen tulee sisältää kokemusta oikeudenkäyntien hoitamisesta. Kelpoisuusehtoihin ehdotetaan esimerkiksi seuraavaa muotoilua: ”Johtavan julkisen oikeusavustajan ja julkisen oikeusavustajan kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen muu ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä kokemus oikeudenkäyntiavustajan työstä tai tuomarin tehtävien hoitamisesta taikka muissa oikeudenkäynteihin liittyvissä lakimiestehtävissä saavutettu taito viran menestykselliseen hoitamiseen.”

JOA ry katsoo, että tavoite kelpoisuusvaatimuksien mielekkäästä laajentamisesta voitaisiin saavuttaa myös lisäämällä Oikeuspalveluvirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:ään 2 mom. esimerkiksi seuraavasti: ”Riittävä kokemus oikeudenkäyntiavustajan työstä on henkilöllä, joka on toiminut kelpoisuusvaatimuksissa edellytetyn tutkinnon suorittamisen jälkeen vähintään vuoden ajan syyttäjän tehtävässä tai muussa tehtävässä, joka perehdyttää oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan toimeen.”

JOA ry katsoo, että oikeusaputoimistojen asiakkaiden oikeusturva saattaa olla uhattuna, mikäli julkisen oikeusavustajan virkaan voidaan nimetä lakimiehiä, joilla ei ole kokemusta oikeudenkäyntien hoitamisesta. Oikeudellinen tuomioistuinprosessi eroaa muista oikeudellisista tehtävistä merkittävästi ja päämiehen etujen valvominen menestyksekkäästi vaatii osaamista oikeudenkäynneistä.

Kuten OPV:n ehdotuksessakin todetaan, julkisen oikeusavustajan työhön sisältyy haastaviakin toimeksiantoja. JOA ry allekirjoittaa tämän ja olisi toivottavaa, että oikeusaputoimistot pystyisivät nykyistäkin paremmin vastamaan kaikilla alueilla oikeusavun tarpeeseen eri oikeudenaloilla.

Varsinkin haastavissa toimeksiannoissa päämiesten oikeusturvan vaatimus korostuu. Palvelun kattavuuden ja päämiesten oikeusturvan täyttymisen tavoite vaatii kuitenkin toteutuakseen sen, että julkisina oikeusavustajina toimii mahdollisimman kokeneita ja sekä mahdollisuuksien mukaan erikoistuneita oikeusavustajia. JOA ry katsookin, että kelpoisuusehtojen laajentaminen ei sen sijaan ei pitkällä tähtäimellä palvele tätä tavoitetta. Jotta täytettäviin virkoihin hakisi tarpeeksi kelpoisuusehdot täyttäviä hakijoita, tulisi OPV:n pyrkiä tiukentamaan lainsäädännöllä oikeusavun saatavuutta yksityiselle sektorille, panostamaan julkisien oikeusavustajien palkkaukseen sekä julkisia oikeusavustajien koulutukseen sekä erikoistumiseen. JOA ry katsoo, että mahdollisuus erikoistumiseen lisäisi julkisen oikeusavustajan viran kiinnostusta oikeusavustajien tai oikeusavustajiksi pyrkivien keskuudessa.

Näin ollen, JOA ry:n näkemyksen mukaan, jotta OPV voisi parhaiten täyttää palvelulupauksensa ja parantaa esityksessäänkin mainitsemaansa oikeusavun saatavuutta tulisi OPV:n panostaa julkisien oikeusavustajien kouluttamiseen, erikoistumiseen sekä oikeusaputoimistojen sekä sidosryhmien väliseen yhteistyöhön. OPV:n tulisi panostaa myös muiden virkojen tehtäväkuvauksiin siten, että esimerkiksi oikeusneuvojina toimineita voitaisiin hyödyntää julkisien oikeusavustajien virkoja täytettäessä kattavammin. Oikeusneuvojien palkkaaminen on oikeusaputoimistolle hyvä keino rekryhaasteissa, koska julkisen oikeusavustajan kelpoisuusehdot täyttämätön juristi voidaan ensin palkata oikeusneuvojaksi eli käytännössä pitkälti avustavaksi julkiseksi oikeusavustajaksi kerryttämään tarvittavaa kokemusta ja myöhemmin siitä suoraan julkiseksi oikeusavustajaksi.

Ella Vesterinen

Lausunnon antaja on Julkisten oikeusavustajien ry:n rahastonhoitaja ja lausunto on annettu yhdistyksen hallituksen puolesta